

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เทศบาลเมืองควนลัง นำไปสู่การพัฒนา สวนส้มโอหอมควนลัง

Kuan Lang Pomelo Garden Development by Kuan Lang Municipality's Agricultural Service and Technology Transfer Center

นุกูล ชั้นฟัก^{1*}, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล², ปรัชญากรณ์ ไชยคช³ และดารานี เพชรพงษ์⁴
Nukool Chinfuk^{1*}, Woraluck Lalitsasivimol², Prachyakorn Chaiyakot³,
and Daranee Paetpong⁴

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lecturer, Department of Politics and Government, Faculty of Political Science, Hatyai University.

² อ.ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Dr., Department of Accountancy, Hatyai Business School, Hatyai University.

³ อ.ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

³ Dr., Department of Service Industries, Hatyai Business School, Hatyai University.

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ Lecturer, Department of Politics and Government, Faculty of Political Science, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail: nukool@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพื้นที่ปลูกส้มโอหอมควนลัง อันนำไปสู่การพัฒนาสวนส้มโอหอมควนลัง ซึ่งเป็นส้มโอพันธุ์พื้นเมืองที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสงขลา และเป็นหนึ่งในส้มโอ ที่มีรสชาติที่ดีที่สุดชนิดหนึ่งของไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ แหล่งปลูกในพื้นที่ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พื้นที่ปลูกส้มโอหอมควนลัง พันธุ์แท้ดั้งเดิม กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอหอมควนลัง จำนวน 23 ราย กับ 1 หน่วยงาน ผลการวิจัยพบว่า (1) การสำรวจมีการปลูกส้มโอหอมควนลัง ทั้งหมด 1,077 ต้น (2) พื้นที่ปลูกส้มโอหอมควนลัง ทั้งหมด 36 ไร่ (3) พันธุ์ส้มโอหอมควนลังแท้ จากการตอกลง มีรสชาติหอมอร่อย ปัญหาด้านผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ ราคาตกต่ำเฉลี่ยกิโลกรัมละ 10 บาท จากเหตุปัจจัยในด้านขาดการส่งเสริมทางวิชาการและการตลาด ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เทศบาลเมืองควนลัง ได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี จากเกษตรกรประจำตำบลควนลัง ส่งผลให้มีประสิทธิภาพของเกษตรกร จากการให้บริการด้านวิชาการและการตลาด โดยเกษตรกรสามารถจำหน่ายส้ม

โอหอมควนล้ง ได้ในราคากิโลกรัมละ 20-25 บาท และสามารถตอนกิ่งพันธุ์แท้ดั้งเดิม ทำให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสงขลา

คำสำคัญ: ส้มโอหอมควนล้ง ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี เทศบาลเมืองควนล้ง

Abstract

This research aims to survey areas to cultivate Khuanlang pomelo to develop Khuanlang pomelo orchard, the local and well known species of Songkhla Province. Field survey was used to collect data, cultivating areas were located within Khuanlang Municipality, Hatyai, Songkhla. The sampling consists of 23 gardeners who cultivate Khuanlang pomelo and the involving organizations. It is found that there are 1,077 pomelo trees cultivated in the area of 36 Rai (Rai, a unit of area, is equal to 1,600 square meters) from grafting. The low quality and low price, 10 Baht per Kilogram, are the main problems of farmers who lack academic knowledge and marketing skills. The Khuanlang Municipality established The Agricultural Service and Technology Transfer Center under Sub-district Agricultural Office to tackle the problems. The center makes gardeners sell their products better at 20-25 Baht per Kilogram and could graft original pomeloes, which boosts up local economy system and also makes province well known.

Keywords: Khuanlang Polemo, Service and Technology Transfer Center

บทนำ

เทศบาลเมืองควนล้ง เร่งฟื้นฟูส้มโอพันธุ์ “หอมควนล้ง” ที่กำลังจะสูญพันธุ์ โดยเทศบาลเมืองควนล้ง เร่งฟื้นฟู และขยายพันธุ์ส้มโอหอมควนล้ง หนึ่งในส้มโอที่มีรสชาติดีที่สุดในประเทศไทย ที่พันธุ์แท้ดั้งเดิมเหลืออยู่แค่ 1,500 ต้น เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกอย่างเป็นระบบ และช่วยเหลือเรื่องการตลาดให้กลายเป็นผลไม้ทางเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งของจังหวัดสงขลา ส้มโอหอมควนล้ง เป็นส้มโอพันธุ์พื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา และเป็นหนึ่งในส้มโอที่มีรสชาติดีที่สุดในชนิดหนึ่งของไทย แต่ปัจจุบันแหล่งปลูกในพื้นที่ตำบลควนล้ง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เริ่มน้อยลง ซึ่งจากการออกสำรวจพื้นที่ปลูกส้มโอหอมควนล้งที่พันธุ์แท้ดั้งเดิมขณะนี้เหลืออยู่ไม่เกิน 1,500 ต้น จากจำนวนผู้ปลูกแค่ 50 ราย และผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ ราคาตกต่ำนกิโลกรัมละ 10 บาท เนื่องจากขาดการส่งเสริมทางวิชาการ และการตลาด รวมทั้งถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง (เทศบาลเมืองควนล้ง. 2557)

โครงการส่งเสริม และพัฒนาส้มโอหอมควนลัง เพื่อฟื้นฟูและเร่งขยายพันธุ์ส้มโอหอมควนลังให้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง เพื่อให้เป็นผลไม้ทางเศรษฐกิจของ ตำบลควนลัง และจังหวัดสงขลา โดยจะส่งเสริมการปลูกอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านวิชาการ ตั้งแต่เริ่มการปลูก การดูแลรักษา และการตลาด (เทศบาลเมืองควนลัง. 2557) จากข้อมูลการสัมภาษณ์นายประเสริฐ ศรีระสันต์ แห่งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลควนลัง และปราชญ์ด้านการเกษตร ตำบลควนลัง หนึ่งในคณะทำงานพัฒนาส้มโอหอมควนลัง ซึ่งมีต้นพันธุ์ส้มโอหอมควนลังแท้ อยู่ในสวนเกษตรแบบผสมผสานอยู่ 12 ต้น กล่าวว่าขณะนี้ ได้ติดตั้งจีพีเอส ต้นส้มโอหอมควนลังที่เป็นต้นพันธุ์แท้ดั้งเดิม และอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อทำการตอนกิ่ง และรวบรวมนำไปจำหน่ายให้แก่เกษตรกรทั้งที่ปลูกเป็นสวน หรือปลูกในที่ว่างบริเวณบ้าน และมีนักวิชาการเข้ามาแนะนำวิธีการปลูก การดูแลรักษา ให้น้ำให้ปุ๋ย การกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพประมาณ 40 – 80 ผลต่อต้นต่อปี และเทศบาลเมืองควนลัง เข้าไปช่วยเหลือด้านการตลาด โดยการประกันราคา กิโลกรัมละ ไม่ต่ำกว่า 20 – 25 บาท เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกร โดยภายใน ปี พ.ศ. 2556 จะเร่งเพาะกิ่งพันธุ์ เพื่อแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ และภายในระยะเวลา 4 ปีที่จะเริ่มให้ผลผลิตส้มโอหอมควนลังจะกลับมามีชื่อเสียง และเป็นที่นิยมอีกครั้ง นายประเสริฐ กล่าวอีกว่า ข้อแตกต่างของส้มโอหอมควนลังกับส้มโอพันธุ์อื่นๆ คือ ไม่กลายเป็นพันธุ์ เพราะไม่มีเมล็ด ใช้วิธีขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่งอย่างเดียว และมีจุดเด่นอยู่ที่รสชาติที่หวานอมเปรี้ยว ไม่เลี่ยนไม่ขม กลีบสีชมพูอมแดง เมื่อรับประทานจะได้รับความหวาน และกลิ่นส้มโอติดอยู่ที่ปลายลิ้น เนื้อล่อนออกจากเปลือก แกะกินได้ง่าย และส้มโอหอมควนลัง เป็นส้มโอที่มีอายุยืน ให้ผลผลิตต่อเนื่อง ไม่ต่ำกว่า 30 ปี

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาวิจัย “การพัฒนาสวนส้มโอหอมควนลัง” ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิผลของเกษตรกรได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการปลูกสวนส้มโอหอมควนลัง
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาสวนส้มโอหอมควนลัง
3. เพื่อนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการทำสวนส้มโอหอมควนลัง

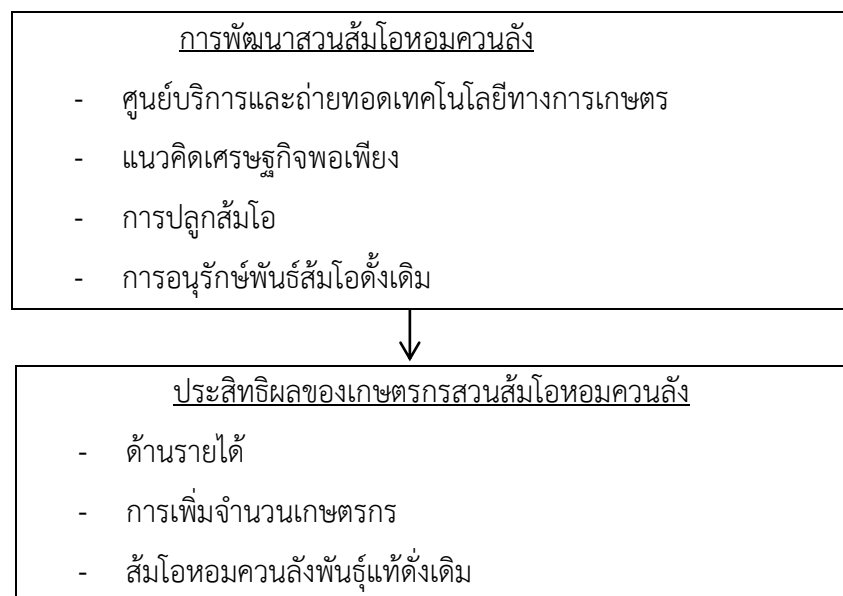
แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ลักษณะทางพันธุกรรมของส้มโอหอมควนลัง เป็นส้มโอพันธุ์ดี มีถิ่นกำเนิดและปลูกกันมาก ในเขตตำบลควนลัง มาช้านาน แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน การปลูกส้มโอหอมควนลัง ลดน้อยลง ในขณะที่คุณค่าทางเศรษฐกิจและความต้องการผลผลิตของการตลาดเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรและประชาชนที่สนใจ ต้องการและเรียกร้องให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาการผลิตส้มโอหอมควนลัง เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้

เกษตรกร และประชาชนของเทศบาลเมืองควนลังให้ดีขึ้น ส้มโอเป็นพืชตระกูลส้มชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากเกษตรกร มีการขยายพื้นที่ปลูกกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีแนวโน้มในการส่งออกเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีเหตุผลหลายประการ ที่เป็นแรงจูงใจและลงทุนปลูกส้มโอ คือ ปลูกและขยายพันธุ์ง่ายเก็บผลผลิตส่งขายตลาดได้นาน รายได้ดีขนส่งทางไกล และขายปลีกเองได้ เนื่องจากมีรสชาติดี เปลือกหนาเก็บรักษาได้นาน สามารถทนเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ในตระกูลเดียวกับส้ม มีชื่อพื้นเมืองอื่น ๆ อีกคือ โกร๋ยตะลอง (ภาษาเขมร) มะขุน (เหนือ) มะโอ (เหนือ) ลีมาบาลี (มลายู ยะลา) และ สังกู (กะเหรี่ยง มลายู) ส้มโอ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Pomelo ซึ่งมาจากคำว่า Pampelmoose (ภาษาดัตช์) ซึ่งแปลว่า “ส้มที่มีขนาดเท่าฟักทอง” ส้มโอชื่อวิทยาศาสตร์คือ Citrus maxima Merr. ส้มโอเป็นผลไม้ที่มีต้นกำเนิดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สำหรับในประเทศไทยนั้น จะปลูกส้มโอมากในภาคตะวันตกและยังจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยเราอีกด้วยสำหรับชาวจีนแล้ว ส้มโอถือว่าเป็นเครื่องสังเวทที่สำคัญอย่างมาก เพราะมีความเชื่อว่าหลังจากไหว้เสร็จ ถ้าผ่าผลส้มโอออกมาแล้วกลางลูกแห้ง ไม่มีน้ำจะสื่อความหมายของความโชคดี นอกจากนี้ ยังเป็นสัญลักษณ์ของชาวจีนที่เสียชีวิตในการกู้ชาติอีกด้วย (วารสารเทศบาลเมืองควนลัง. 2557)

เทศบาลเมืองควนลัง ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลควนลังขึ้นเป็นเทศบาลตำบลควนลัง เมื่อ พ.ศ. 2546 และเปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลควนลัง เป็นเทศบาลเมืองควนลัง เมื่อ 13 กันยายน 2550 ตำบลควนลังเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอหาดใหญ่ ห่างจากอำเภอหาดใหญ่ ประมาณ 2 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 66.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 41,725 ไร่ (เทศบาลเมืองควนลัง. 2557)

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยลงพื้นที่สำรวจกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกส้มโอหอมควนลัง ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2557 กลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550:16) เป็นเกษตรกรผู้ปลูกส้มโอหอมควนลัง จำนวน 23 รายและ 1 หน่วยงาน การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ข้อมูลและรายละเอียดมาทำการวิเคราะห์ ประมวลผล แยกเป็นจำนวนราย จำนวนพื้นที่ โดยขอบเขตการวิจัย พื้นที่เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอหอมควนลัง ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

จากการสำรวจพื้นที่ปลูกส้มโอหอมควนลัง ของเกษตรกร จำนวน 23 ราย กับ 1 หน่วยงาน ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ได้พื้นที่ปลูกจำนวน 36 ไร่ มีการปลูกส้มโอหอมควนลัง จำนวน 1,077 ต้น โดยมีรายละเอียด และบทสัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 พื้นที่วิจัยในเขตเทศบาลเมืองควนลัง ประกอบไปด้วย 23 ราย กับ 1 หน่วยงาน

ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	จำนวนไร่-จำนวนต้น-จำนวนปี
นางจำเริญ เพชรประสมกุล	657 ม.3 ถ.ชิตชล ต.ควนลัง	2.5 ไร่ / 10
นายกิตติศักดิ์ - อภิชาติ บรรจง	843/3 ม.3 ถ.อนุสรณ์200ปี	2 ไร่ / 65 ต้น / 6 - 8 ปี
นายประคอง สุวรรณการณ	193 ม.5 ซ.วงศา2	2 ไร่ / 55 ต้น / 10 - 12 ปี
นายกลิ่น ชุมสุวรรณ	1624 ม.3 ถ.สนามบิน - ลพบุรีรามาศรี	1.5 ไร่ / 80 ต้น / 10 - 12 ปี
นายพนม วงศ์ชนะ	1211 ม.5 ถ.ศรีรัตนะ	0.5 ไร่ / 50 ต้น / 5 - 6 ปี
นางเนื่อง (พันธ์) นวลบุญ	280 ม.3 ถ.เนินชุมทอง - วัดเกาะ	3 งาน / 40 ต้น / 20 - 30 ปี
นายบวช ชนะวรรณโณ	1304/4 ม.5 ถ.เพชรเกษม	3 ไร่ / 40 ต้น / 10 ปี
นายสมภพ เพชรประสมกุล	81 ม.3 ซ.ขวางขวัน	1 ไร่ / 40 ต้น / 15 ปี
นายสุทิน ทองแกมแก้ว	717 ม.3 ซ.ศาลาต้นยาง	1 ไร่ / 40 ต้น / 10 - 15 ปี
นางพิง ประทุมทอง	1122 ม.3 ถ.อนุสรณ์200ปี	0.5 ไร่ / 40 ต้น / 10 - 15 ปี
นายสุเทพ ธรรมวาโร	606 ม.3 ถ.เนินชุมทอง - วัดเกาะ	0.75 ไร่ / 40 ต้น / 15 ปี
นายนันท์ศักดิ์ แก้วนุกูล	594/1 ม.3 ถ.อนุสรณ์200ปี	0.75 ไร่ / 36 ต้น / 7 - 8 ปี
นางอุทัยวรรณ บุญพิชัย	599/12 ม.4 ถ.ขวัญประชา	1 ไร่ / 36 ต้น / 10 ปี
นายเอิบ เพชรประสมกุล	128 ม.3 ถ.ราษฎร์ร่วมใจ	2ไร่ / 36 ต้น / 20 ปี

ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	จำนวนไร่-จำนวนต้น-จำนวนปี
นายอุดม วงศ์ชนะ	1275 ม.5 ซ.นพคล้าย	1ไร่ / 36 ต้น / 6 - 7 ปี
นายสมภพ ประสมแก้ว	3 ม.3 ซ.ขวางขวัน	1ไร่ / 30 ต้น / 20 ปี
นางสมบูรณ์ เกตุแก้ว	1368 ม.5 ถ.เพชรเกษม	1ไร่ / 15 ต้น / 1 ปี
นางอำพร สุวรรณการ	22/89 ม.5 ถ.แก้วกาญจน์	0.5 ไร่ / 25 ต้น / 25 ปี
นางสุพัฒน์ วรรณพันธ์	1200/12 ม.3 ถ.อนุสรณ์200ปี	1ไร่ / 20 ต้น / 10 ปี
นายประเวศ ประทุมทอง	730/5 ม.2 ถ.เลียบคลองชลประทาน	1.5ไร่ / 20 ต้น / 8 - 10 ปี
นางอุไร ปรีกมาภรณ์	516 ม.3 ถ.เนินขุมทอง - วัดเกาะ	1ไร่ / 20 ต้น / 12 ปี
นางอารม จันทชาติ	193/4 ม.2 ซ.ทุ่งส้ม	2.75ไร่ / 60 ต้น / รายใหม่
นายควง ประทุมทอง	485 ม.3 ถ.เนินขุมทอง - วัดเกาะ	4ไร่ / 70 ต้น / รายใหม่
ศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย	418 ม.6 ถ.สนามบิน	2.55ไร่ / 75 ต้น / รายใหม่เขต 12

กลุ่มตัวอย่างและวิธีวิจัย

- กลุ่มเกษตรกร ทั้งหมด 23 ราย กับ 1 หน่วยงาน
 1. นางจำเริญ เพชรประสมกุล
 2. นายกิตติศักดิ์ - อภิชาติ บรรจง
 3. นายประคอง สุวรรณการณ
 4. นายกลิ่น ชุมสุวรรณ
 5. นายพนม วงศ์ชนะ
 6. นางเนือง (พันธ์) นวลบุญ
 7. นายบวช ชนะวรรณโณ
 8. นายสมภพ เพชรประสมกุล
 9. นายสุทิน ทองแกมแก้ว
 10. นางพิง ประทุมทอง
 11. นายสุเทพ ธรรมวาโร
 12. นายนันท์ศักดิ์ แก้วนุกูล
 13. นางอุทัยวรรณ บุญพิชัย
 14. นายเอิบ เพชรประสมกุล
 15. นายอุดม วงศ์ชนะ

16. นายสมภพ	ประสมแก้ว
17. นางสมบุรณ์	เกตแก้ว
18. นางอำพร	สุวรรณการ
19. นางสุพัฒน์	วรรณพันธ์
20. นายประเวศ	ประทุมทอง
21. นางอุไร	ปรีกมาภรณ์
22. นางอารม	จันทชาติ
23. นายควง	ประทุมทอง
- กลุ่มองค์กรภาครัฐ 1 องค์กร
 - 1. ศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย 1 องค์กร

ส้มโอหอมควนลัง

ส้มโอหอมควนลัง เป็นส้มโอพันธุ์ดี มีถิ่นกำเนิดและปลูกกันมากในเขตตำบลควนลังมาช้านาน แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน การปลูกส้มโอหอมควนลังลดน้อยลง ในขณะที่คุณค่าทางเศรษฐกิจและความต้องการผลผลิตของการตลาดเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรและประชาชนที่สนใจ ต้องการและเรียกร้องให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาการผลิตส้มโอหอมควนลัง เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เกษตรกรและประชาชนของเทศบาลเมืองควนลังให้ดีขึ้น

ภาพประกอบที่ 1 ส้มโอหอมควนลัง เมื่อผ่าซีกนำรับประทาน (ขณะการประกวด)

ส้มโอหอมควนลัง มีลักษณะแตกต่างจากส้มโอพันธุ์อื่นอย่างชัดเจน และมีลักษณะประจำพันธุ์ที่เด่นชัด คือ เนื้อผลหรือกึ่งเป็นสีชมพูเข้มจนถึงสีแดง ไม่มีเมล็ด และมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว

ภาพประกอบที่ 2 ผลผลิตส้มโอหอมควนลัง

ข้อมูล : ลุงเจียร เสมอวงศ์ ม.3 ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โทร. 0-7425-1076

ควนลัง เป็นชื่อตำบลหนึ่งในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่นี่ถือเป็นแหล่งกำเนิดและปลูกส้มโอชื่อดังยอดนิยมของภาคใต้ นั่นคือส้มโอหอมควนลัง ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับชื่อตำบลนี้ และนอกจากตำบลควนลังแล้ว ส้มโอพันธุ์นี้ยังปลูกกันมากในเขตตำบลลุง ตำบลทุ่งเสา ตำบลคลองหอยโข่ง ตำบลคลองอู่ตะเภา ตำบลคลองแห ตำบลคูเต่า ซึ่งเกษตรกรจะปลูกส้มโอพันธุ์นี้กันเป็นอาชีพหลัก

ส้มโอควนลัง อาจจะไม่เป็นที่รู้จักกันนักในถิ่นภาคกลาง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตส้มโอที่มีชื่อเสียงของประเทศ แต่ถ้าเป็นแถบภาคใต้แล้วละ ก็รับรองได้ว่าไม่มีพันธุ์ไหนดั่งเท่าส้มโอควนลังอีกแล้ว ส้มโอภาคกลางที่ว้าวรสดี ที่ว่าโด่งดังอย่างทองดี หรือ ขาวน้ำผึ้ง กลับไม่มีโอกาสแทรกตัวในสวนส้มโอชาวใต้ได้เลย ส้มโอพันธุ์นี้ ตอนหลังเป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “ส้มโอหอมหาดใหญ่” ที่เรียกว่าส้มโอหอมก็เพราะว่า เปลือกมีกลิ่นพิเศษแตกต่างจากส้มโออื่น ๆ ส่วนหาดใหญ่นั้น ทางจังหวัดได้ส่งเสริมให้เป็นผลไม้เด่นของอำเภอหาดใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งที่ปลูกส้มโอพันธุ์นี้กันมาก “ควนลัง” จึงได้ชื่อใหม่เป็น “หอมหาดใหญ่” ด้วยประการฉะนี้ เมื่อดูจากลักษณะโดดเด่นต่าง ๆ ของส้มโอพันธุ์นี้แล้ว ผมไม่แปลกใจเลยที่ส้มโอพันธุ์นี้จะครองใจและครองพื้นที่ปลูกในเขตภาคใต้ชนิดที่ส้มโอพันธุ์ดีจากภาคกลางเบียดตัวเข้าไปไม่ได้เลย แถมในสนามแข่งประกวดส้มโอที่จัดขึ้นในเขตภาคใต้ ส้มโอพันธุ์นี้ ก็เกาะตำแหน่งแชมป์ไว้อย่างเหนียวแน่นเลยทีเดียว

ลักษณะของส้มโอหอมหาดใหญ่ ผลจะมีรูปร่างกลมคล้ายชาวหอม แต่ผลมีขนาดย่อมกว่า ไม่มีจุก น้ำหนักผลประมาณ 1 - 1.5 กิโลกรัม เนื้อมีสีแดงทับทิม ผมยอมรับว่าเนื้อของส้มโอพันธุ์นี้สวยและน่าทานที่สุดในบรรดาส้มโอที่ปลูกในบ้านเราเลยละ เนื้อแห้ง ไม่ฉะเหมือนส้มโอทั่วไปและ ไม่ติดเปลือก มีกลีบ 13 - 15 กลีบ รสหวาน ความหวานประมาณ 14 องศาบริกซ์ รสชาติอร่อยชนิด ที่เรียกว่า ลูกหนึ่งกินหมดไปแบบไม่รู้ตัวเลยละ ที่สำคัญส้มโอพันธุ์นี้อร่อยได้โดยไม่ต้องรอให้ลิ้มต้น จุดเด่นอีกอย่างก็คือ เมล็ดน้อย แต่ส่วนใหญ่จะไม่มีเมล็ด เรียกว่ารับกับกระแสนิยมผลไม้ไม่มีเมล็ดตอนนี้เลยทีเดียว หลังจากติดอกติดใจกับรสชาติของส้มโอแล้ว ก็ถือโอกาสเข้าไปเก็บข้อมูลในสวนมาฝากกันด้วย สวนส้มโอที่ผมเข้าไปเยือนเป็นสวนของคุณลุงเจียร เสมอวงศ์ ลุงเจียร ปลูกส้มโอพันธุ์นี้ไว้ 3 ไร่ครึ่ง ถือว่าปลูกมากสำหรับที่นี่ สวนลุงเจียรนั้น เป็นแปลงสาธิตการผลิตส้มโอพันธุ์หอมหาดใหญ่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา ร่วมกับคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อให้เป็นแปลงศึกษาเรียนรู้และสาธิตสำหรับผู้สนใจส้มโอพันธุ์นี้

ส้มโอของลุงเจียร ปลูกโดยใช้ระยะปลูก 6 x 6 เมตร ไร่หนึ่งก็จะได้ประมาณ 45 - 50 ต้น ส้มโอพันธุ์นี้ จะเริ่มให้ผลเมื่ออายุ 4 ปี โดยให้ผลผลิตเฉลี่ย 10 - 20 ผลต่อต้น พออายุ 7 - 8 ปี จะให้ผลผลิตเพิ่มเป็น 60 - 80 ผลต่อต้น ต้นใหญ่ ๆ อาจให้ผลผลิต สำหรับการดูแลรักษาส้มโอของลุงเจียรนั้น จะไม่ได้ใหม่ใส่ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมากเหมือนส้มโอภาคกลางหรือศรีนครินทร์ อาจจะเป็นเพราะที่นี่โรค-แมลงไม่ดุเหมือนแถบภาคกลาง การปลูกจึงเป็นแบบธรรมชาติ สารเคมีกำจัดโรค-แมลงไม่ใช้เลย แต่จะใช้วิธีห่อผลช่วยในเรื่องของแมลง โดยใช้ถุงตาข่าย ไนล่อนห่อผล เมื่อส้มติดผลได้ 3 เดือน ห่อไปจนกว่าจะตัดผลนั้นแหละ ลุงเจียรก็เลยประหยัดค่าสารเคมีลงไปได้ ส่วนปุ๋ยก็จะให้ค่อนข้างน้อย ปุ๋ยคอกจะให้ปีละ 2 ครั้ง ต้นละ 2 ปิบ ส่วนปุ๋ยเคมีจะให้ปริมาณ 2 - 3 ครั้ง ช่วงต้นเล็กหรือช่วงที่ไม่ให้ผลจะใช้สูตรเสมอ พอผลส้มอายุ 5 - 6 เดือน ก็อาจจะเสริมปุ๋ยตัวท้ายสูงบ้างสักครั้งเพื่อให้ส้มหวานขึ้น เพียงเท่านี้ก็ได้ออร์แกนิกแล้ว ลุงเจียรบอกว่า งานอีกอย่างที่ต้องทำเป็นประจำคือ กำจัดหญ้า ซึ่งจะเป็แหล่งอาศัยของมดและแมลงต่าง ๆ ถ้าไม่ปล่อยให้สวนรกก็จะลดปัญหาโรค-แมลงได้ สำหรับปัญหาโรคแคงเกอร์ รากเน่าโคนเน่า ที่เป็นปัญหากับส้มโอในหลายพื้นที่นั้นกลับไม่เป็นปัญหากับส้มโอที่นี่ อาจจะพบอาการแคงเกอร์บนใบและผลบ้างแต่ก็น้อยมากครับ(สำหรับส้มโอที่ไม่ได้พ่นสารเคมีเลย) การให้น้ำที่นี่จะนิยมใช้ระบบสปริงเกอร์ ซึ่งก็สะดวกสบายดี ลุงเจียรให้น้ำห่างถึง 5 วันครั้งก็นับว่าทนต่อความแห้งแล้งได้ดีทีเดียว

ด้านการตลาดก็เรียกว่าไม่มีปัญหา เพราะส้มโอพันธุ์นี้เป็นที่นิยมบริโภคอย่างมากของคนที่นี่ อย่างที่ผมบอกไว้ตอนต้นนั่นแหละครับ ผลผลิตส้มโอพันธุ์นี้ก็เลยขายดิบขายดี ขายเฉพาะในเมืองหาดใหญ่ก็ไม่พอแล้ว แทบจะไม่เหลือไปขายที่อื่นเลย สำหรับท่านที่ต้องการชิมรสชาติของส้มโอพันธุ์นี้ว่าแจ่มจริงอย่างที่ผมว่าหรือเปล่าคงต้องลงไปถึงแดนใต้กันละครับ ถ้าจะให้ถึงถิ่นจริง ๆ ก็ต้องไปที่ ตำบลควนลัง เลี้ยวขวาที่สี่แยกควนลัง ทางไปน้ำตกโดนงาข้างที่เลี้ยวซ้ายและสวยงามที่สุดในภาคใต้นั่นแหละครับ ชิมส้มโอเคล้ากับเสียงน้ำตก

ส้มผีสบรรยากาศสบายๆ ธรรมชาติของป่าเขาที่อยู่ตรงหน้า ได้รสชาติไม่เบาเลยทีเดียว ส้มโอพันธุ์นี้ลูกใหญ่ ๆ ขยายกันแค่ผลละ 30 บาทเท่านั้น อร่อยเกินคุ้ม ถ้าไปไกลถึงถิ่นแล้วก็อย่าลืมซื้อกลับมาฝากคนที่บ้านด้วย

ภาพประกอบที่ 3 นายประคอง สุวรรณการณ์ เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอหอมควนลัง

เกษตรกรคนเก่ง : ' ประคอง สุวรรณการณ์ ' ผู้รักษาส้มโอหอมเมืองควนลัง

หลายท้องถิ่นในประเทศไทยมีผลไม้หลากหลายชนิดเป็นของดีคู่บ้านคู่เมือง และเมื่อพูดถึง “ส้มโอหอม” คงต้องคิดถึง “ตำบลควนลัง” อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพราะที่แห่งนี้เป็นถิ่นฐานของส้มโอหอมไร้เมล็ด กลิ่นหอม จนมีการเรียกขานติดปากว่า “ส้มโอหอมควนลัง”

ปัจจุบัน “ส้มโอหอมควนลัง” กำลังจะกลายเป็นตำนานให้คนพูดถึงเท่านั้น เพราะพื้นที่ปลูกเหลือเพียงไม่กี่ไร่ แต่สำหรับ “ประคอง สุวรรณการณ์” เกษตรกรหนุ่มใหญ่ หมู่ 5 ตำบลควนลัง กลับยืนหยัดรักษาส้มโอนี้ ซึ่งมีอยู่ 55 ต้น บนเนื้อที่ 2 ไร่ 3 งาน ประคบประหงมดูแลรักษาผลผลิตป้อนตลาดต่อเนื่อง โดยยึดแนวเกษตรอินทรีย์ ด้วยเห็นว่าเป็นของดีที่ต้องอยู่คู่ชุมชนตลอดไป “ลุงประคอง” บอกว่า จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ปีละ 2 ครั้ง โดยจะมีลูกค้ำมาจนถึงที่ ราคาขึ้นอยู่กับขนาดของผล แต่ราคาจะสูงกว่าส้มโอประเภทอื่นหลายเท่าตัว ทว่า ว่าจะได้ผลผลิตสู่ผู้บริโภค ต้องต่อสู้กับโรคเชื้อรา วัชพืช ที่ชาวบ้านเรียก “เบี้ยแลน” โดยจะเกาะตามกิ่งก้านต้นส้มโอ คอยกัดกินเนื้อเยื่อ ส่งผลให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้น ต้องหมั่นดูแลทำความสะอาด อีกทั้ง หากผลหล่นจากต้นจะเป็นหนอนและแพร่ระบาดลามลำต้น ทำให้เกษตรกรหลายรายหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน

ด้วยการดูแลรักษาสวนส้มโอตามแนวเกษตรอินทรีย์ ที่ต้องอดทนต่อปัญหามากมาย แต่ทั้งหมด “ลุงประคอง” บอกทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ณ สวนแห่งนี้ ที่ปัจจุบันมีผู้คนในท้องถิ่นและต่างพื้นที่มาศึกษาดูงาน

ขอรับรองความรู้ไปฟื้นฟู และเพาะพันธุ์ส้มโอชนิดนี้ต่อเนื่องล่าสุด เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ แต่งตั้งให้ “ประคอง สุวรรณการณ์” เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรผู้สนใจ พร้อมยกระดับสวนส้มโอแห่งนี้เป็น “จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและฟื้นฟูสวนส้มโอหอมควนลัง” หวังคืนชีพส้มโอหอมคู่นี้อีกครั้ง

ฟื้นฟูและขยายพันธุ์ส้มโอหอมควนลัง

เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2556 เวลา 08.30 น. ณ ห้องประชุมอาจารย์เชื้อ ศรีระสันต์ โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ นายสมบุรณ์ ปัญญาธนกร นายกเทศมนตรีเมืองควนลัง เป็นประธานเปิดโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกส้มโอหอมควนลัง

ส้มโอหอมควนลัง เป็นส้มโอพันธุ์ดี มีถิ่นกำเนิดและปลูกกันมากในเขตตำบลควนลังมาช้านาน แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน การปลูกส้มโอหอมควนลังได้ลดน้อยลง ในขณะที่คุณค่าทางเศรษฐกิจและความต้องการผลผลิตของตลาดกลับเพิ่มสูงขึ้น

สืบเนื่องจากความต้องการผลผลิตส้มโอหอมควนลังที่สูงขึ้น ทางคณะผู้บริหารเทศบาลจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกส้มโอหอมควนลังขึ้น เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาการผลิตส้มโอหอมควนลัง พร้อมทั้งเพิ่มพื้นที่การปลูกส้มโอหอมควนลังให้แพร่หลายมากขึ้น ทั้งนี้ยังจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ เทคนิคการทำสวนส้มโอหอมแบบสมัยใหม่ให้แก่พี่น้องชาวเกษตรกรและประชาชนที่สนใจ

สรุปผลการวิจัย

การจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นำไปสู่การพัฒนาสวนส้มโอหอมควนลัง ซึ่งส้มโอหอมควนลัง เป็นส้มโอพันธุ์ดี มีถิ่นกำเนิด และปลูกกันมากในเขตตำบลควนลังมาช้านาน แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน การปลูกส้มโอหอมควนลัง ได้ลดน้อยลง ในปัจจัยด้านพื้นที่เกษตรกรรม เป็นที่ต้องการในด้านอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น ในขณะที่คุณค่าทางเศรษฐกิจและความต้องการผลผลิตของตลาดมากขึ้น ประกอบกับเทศบาลเมืองควนลังได้ส่งเสริมเกษตรกรในด้านวิชาการและการตลาดไทย การจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ส่งผลให้นำไปสู่ผลผลิตของส้มโอหอมควนลัง มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากเดิม กิโลกรัม 10 บาท เป็นกิโลกรัมละ 20 – 25 บาท ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกส้มโอ มีการอนุรักษ์ สายพันธุ์ส้มโอแท้ดั้งเดิม ด้วยวิธีการตอนกิ่ง อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่เกษตรกรและผู้สนใจ ก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ หวงแหนอนุรักษ์และธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดี สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสงขลา และประเทศไทย ที่ยั่งยืน ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษาวิจัยการพัฒนาสวนส้มโอหอมควนลัง ในพื้นที่ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมืองควนลัง เป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมในประเด็นต่างๆดังนี้

- (1) การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกส้มโอหอมควนลังให้มากขึ้น
- (2) การส่งเสริมโดยนำหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
- (3) การอนุรักษ์พันธุ์แท้ของส้มโอหอมควนลัง
- (4) การส่งเสริมการตลาด
- (5) การส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นแหล่งศึกษาดูงาน
- (6) มีการถ่ายทอดไปยังรุ่นลูกหลาน
- (7) มีการประชาสัมพันธ์ในระดับประเทศ เช่น สื่อสารมวลชน

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเหล่านี้ เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรโดยตรงและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถมาศึกษาหาความรู้ และนำไปประกอบอาชีพได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ศึกษาข้อมูลทางการตลาดเชิงลึกทั้งในประเทศ และต่างประเทศเพื่อนำมาขยายผลในการส่งเสริมการปลูกส้มโอหอมควนลังให้มากขึ้น
- (2) เปรียบเทียบพัฒนาการในทุกมิติของส้มโอหอมควนลังกับส้มโอหวานนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10).

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลเมืองควนลัง. (4 มิถุนายน 2557). ข้อมูลชุมชนเมืองควนลัง. สืบค้นจาก

<http://www.khuanlang.go.th/index.php>

วารสารเทศบาลเมืองควนลัง. (8 มิถุนายน 2557). ส้มโอหอมควนลัง. สืบค้นจาก

<http://www.khuanlang.go.th/files/Journal/%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3.pdf>